United Nations
Nations Unies

International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia

Tribunal Pénal International pour l'ex-Yougoslavie

GOVOR

(Isključivo za medije. Nije službeni dokument)

PREDSJEDNIK

Varšava, Poljska, 12. svibanj 2009.

Govor suca Patricka Robinsona, predsjednika MKSJ-a

Seminar OESS-a "Ljudska dimenzija", 2009.: Jačanje vladavine prava na području OESS-a, s posebnim naglaskom na efikasnom pravosuđu

Vaše ekscelencije,

Dame i gospodo,

Zadovoljstvo mi je i čast pojaviti se danas pred vama, i želio bih izraziti iskrenu zahvalnost Organizaciji za europsku sigurnost i suradnju, a posebno veleposlaniku Lenarčiču, direktoru Ureda za demokratske institucije i ljudska prava, na pozivu da vam se obratim. Dopustite mi da izrazim žaljenje što ću morati otići odmah nakon ručka jer putujem u New York na važne konzultacije s Vijećem sigurnosti.

Prošlog mjeseca suci Međunarodnog kaznenog suda Ujedinjenih naroda za bivšu Jugoslaviju, čiji sam predsjednik, proveli su vikend u Bruggeu, Belgija, raspravljajući o načinima da se unaprijedi pravičnost i ekspeditivnost postupaka na našem Sudu. Bio je to vikend kritičkog promišljanja o napretku koji smo postigli posljednjih 15 godina od osnivanja Međunarodnog suda, kao i o metodama daljnjeg unaprjeđenja poboljšanja naših postupaka.

U Bruggeu, u Muzeju Groeninge nalazi se diptih Gerarda Davida naslikan 1498. godine. Nazvan je "Kambisova presuda", a prikazuje jednu priču slavnog grčkog povjesničara Herodota. Kambis II bio je perzijski kralj koji je živio u 6. stoljeću prije Krista, i poduzeo stroge mjere u borbi protiv korupcije među svojim upraviteljima. Kad je uhvatio suca Sisamnisa kako uzima mito u sudskoj parnici, a zatim izriče nepravednu presudu, naložio je da mu živom oderu kožu. Kambis je zatim imenovao Sisamnisovog sina na njegov položaj, i natjerao ga da - dok sudi o predmetima - sjedi na stolcu koji je bila presvučen kožom njegova oca. Te je slike grad Brugge naručio u 15. stoljeću , a bile su izložene u Gradskoj vijećnici kao strogo/neumoljivo upozorenje sucima toga grada.

Doživio sam te slike kao snažan podsjetnik na važnost sudačkog integriteta i neovisnosti. Danas možda lijekovi za nedostatak neovisnosti nisu tako neumoljivo strogi kao što su bili u 6. i 15. stoljeću, ali načelo je danas jednako važno kao što je bilo onda.

Ovo je prikladan uvod u pitanje sudačke neovisnosti o kojem ću danas ovdje govoriti.

Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za ljudska prava definirao je "sudačku neovisnost" na sljedeći način:

> "Sudbena vlast mora rješavati predmete na nepristran način, na temelju činjenica i u skladu sa zakonom, bez ograničenja, nepriličnih utjecaja,

Internet address: http://www.icty.org
Media Office/Communications Service
Churchillplein 1, 2517 JW The Hague. P.O. Box 13888, 2501 EW The Hague. Netherlands
Tel.: +31-70-512-5343; 512-5356 **Fax**: +31-70-512-5355

poticaja, pritisaka, prijetnji ili upletanja — izravnih ili neizravnih — s bilo koje strane i iz bilo kojeg razloga."[1]

Sudačka neovisnost sredstvo je koje sudove čini pravičnima i nepristranima.[2] No, sudačka neovisnost ne znači da suci imaju slobodu da odlučuju o predmetima na temelju svojih hirova ili predrasuda. Suci su ograničeni zakonom i odgovorni su primijeniti zakon na činjenice koje su pred njima utvrđene.

Održavanje sudačke neovisnosti nužan je preduvjet za zaštitu svih drugih vrijednosti koje smatramo temeljnima. To je medij u sklopu kojega te vrijednosti postoje. Često se događa da tek kad se neko ustavno ili statutarno pravo testira na sudu, tek tada se stvarno konkretno definiraju njegovi obrisi.

Na primjer, univerzalno pravo na to da se ne vrše nezakonite pretrage i zapljene, u načelu je, relativno je izravno. Međutim, u praksi, ono ima gotovo bezbrojne primjene. Primjenjuje se ne samo na tradicionalnu policijsku pretragu mjesta stanovanja osumnjičene osobe, već i na tjelesni integritet osobe i očekivanje privatnosti tijekom telefonskih razgovora. Te su se situacije pojavile tek kad su ljudi na sudu osporili akcije izvršne i zakonodavne grane vlasti. Sudovi tumače i primjenjuju zakon, i čineći to daju značenje važnim pravnim normama. S obzirom na učinak sudačkih odluka na ljudske živote, od presudne je važnosti da oni svoje odluke donose bez straha ili koristi.

Posljednjih godina pojavile su se mnoge nove demokracije. Koncept sustava 'uzajamnih provjera i ravnoteže' triju grana vlasti (*checks and balances*) ponovno se afirmirao, kako bi vlast bila razdijeljena na takav način da njome samovoljno ne raspolaže samo nekolicina ljudi. Taj sustav provjera i ravnoteže često je izražen u organizaciji vlasti u tri grane: izvršnu, zakonodavnu i sudbenu. Središnje pravilo zdrave sudbene vlasti njezina je neovisnost od funkcija donošenja zakona zakonodavne vlasti i provedbenih funkcija izvršne vlasti.

Iako se neke funkcije tri grane vlasti preklapaju, nepovredivost ovlasti sudbene vlasti da neovisno donosi odluka uvijek mora biti očuvana. Zakonodavna ili izvršna vlast nikad ne smiju diktirati način na koji će sudovi odlučivati o svojim predmetima. Doktrina razdvajanja vlasti ne postoji u čistom obliku, i često se mogu naći preklapanja u funkcijama zakonodavne i izvršne vlasti. Ali sudbena vlast nikad ne smije biti podvrgnuta to usmjeravanju od strane izvršne ili zakonodavne vlasti.[3]

To je ta neovisnost na koju bih se danas želio usredotočiti.

Sucima mora biti dopušteno da rade, a da nisu izloženi političkom pritisku. To ne znači da suci žive u hermetički zapečaćenom mjehuriću ili da nikad ne čitaju novine. To znači da suci moraju biti slobodni da odluke donose bez straha od političke odmazde ili bez nade da će temeljem svojih odluka imati koristi od političke sklonosti. Potreba za sudačkom neovisnošću najočitija je kad većina pritišće manjinu, ili čak pojedinca. Suci mogu biti moćna protu-većinska snaga u društvu, donoseći nepopularne odluke u osjetljivim trenucima povijesti kako bi zaštitili prava ne samo pojedinaca u sadašnjosti, već i prava budućih generacija.

---

[1] Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za ljudska prava, Temeljna načela neovisnosti sudbene vlasti, koja je podržala Opća skupština UN-a 1985. godine.

[2] Vidi The Honorable Stephen G. Breyer, Comment: Liberty, Prosperity, and a Strong Judicial Institution, *Judicial Independence and Accountability, Law and Contemporary Problems*, Volume 61, Number 3 (Summer 1998) ("Moramo imati na umu da je sudska neovisnost sredstvo na putu ka snažnoj sudskoj instituciji. Snažna sudska institucija je sredstvo za osiguranje temeljnih ciljeva ljudi : ljudska sloboda i razumna razina prosperiteta.").

[3] Vidi *DPP v. Mollison* (2003) 64 WIR 140, at 152; *R (Anderson) v. Secretary of State for the Home Department* (2002) 3 WLR 1800, at 1821–1822, para. 50.

Ukratko, suci moraju činiti ono što je ispravno, a ne ono što je popularno.

"Ali tko pazi na pazitelje?" možete pitati. Neovisnost ne znači nedostatak odgovornosti. Baš naprotiv. A odgovornost sudaca postiže se na nekoliko načina.

1. Na odluke se mogu ulagati žalbe i one mogu biti preinačene ako postoje činjenične ili pravne pogreške.

2. U sudbenoj instituciji važno je imati mogućnost korištenja učinkovitog kodeksa sudačke etike i stegovnog sustava u slučaju da dođe do neprofesionalnog ponašanja sudaca.

3. Suci, u svojstvu privatnih osoba, podložni su, naravno, istim pravilima kao i svi ostali i mogu biti kažnjeni za vršenje kažnjivih djela.

4. Ako se zakonodavna vlast ne slaže s načinom na koji sudovi tumače zakon, ona može izmijeniti zakon, pod uvjetom da izmjene ne nisu u suprotnosti s ustavim normama društva.

5. I naposljetku, odluke sudaca moraju biti obrazložene i podložne su nadzoru zainteresiranih strana, pravnih znanstvenika, i dijelova civilnog društva koja su možda zainteresirana za pitanje o kojem suci odlučuju.

   Sad ću govoriti o nekim preciznijim vidovima neovisnosti sudbene vlasti, konkretno se pozivajući na naše iskustvo na MSKJ-u. O ovim važnim pitanjima raspravljat će se na ovom seminaru u radu Radne skupine I.

Prema Statutu Međunarodnog suda suce biraju zemlje članice na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda. Nominirani i izabrani suci moraju biti osobe visokih moralnih vrijednosti i integriteta, te nepristrane. Moraju i posjedovati kvalifikacije koje se u njihovim zemljama zahtijevaju za imenovanja na najviše sudačke položaje. Kad se radi o sveukupnom sastavu sudaca Međunarodnog suda, dužna pažnja mora se obratiti iskustvu sudaca u kaznenom pravu i međunarodnom pravu, uključujući pravo o ljudskim pravima i humanitarno pravo.[4]

Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda stoga je zemljama članicama Ujedinjenih naroda dalo odgovornost da izaberu suce koji su kvalificirani za taj posao. Ali ti suci ne rade za svoje zemlje dok su suci Međunarodnog suda, već svoje sudačke funkcije vrše neovisno o bilo kakvim uputama ili utjecajima iz svojih rodnih zemalja. Ovo je načelo bitno kad se radi o nepristranosti sudaca i neovisnosti sudstva.

Što se tiče mandata, promaknuća i plaća sudaca, stalni suci Međunarodnog suda imenovani su na određeni rok, i to im omogućuje da nepristrano odlučuju o predmetima koji su im dodijeljeni bez zabrinutosti o tome hoće li njihove odluke utjecati na njihovo obnašanje sudačke dužnosti. Štoviše, suci ad litem koji nemaju status stalnih sudaca i koji su angažirani samo tijekom trajanja nekog konkretnog predmeta kojemu su dodijeljeni, sigurni su zbog činjenice da jednom kad suđenje započne, bit će im dopušteno da to suđenje i završe. Suci stoga vrše svoje dužnosti u atmosferi u kojoj njihov sudački mandat nikad ni na koji način ne ovisi o odobrenju političkih snaga.

Drugi način na koji se osigurava neovisnost sudstva jest zabrana bilo kakvog smanjenja sudačkih plaća. Štoviše, Međunarodni sud se financira iz redovnog

[4] Statut MKSJ-a, članak 13; *vidi i* Odluku o nadležnosti u predmetu *Tadić*, para. 46 (u kojoj se citira članak 13 kao primjer jamstva pravičnog suđenja u Statutu MKSJ-a).

proračuna Ujedinjenih naroda. A proračun Međunarodnog suda redovno se obnavlja kako bi suci mogli nastaviti svoj rad bez straha da neće imati nužnu financijsku potporu za izvršavanje svojih dužnosti.

Pitanje neovisnosti sudaca Međunarodnog suda postavljeno je u predmetu na kojem sam radio 2005. Godine 2003., Vijeće sigurnosti usvojilo je Strategiju završetka rada Međunarodnog suda, zahtijevajući da sve istrage budu završene do kraja 2004., da sva suđenja budu završena do kraja 2008., a sav posao do kraja 2010.[5] Podnesen je zahtjev za spajanje predmeta sedmorice optuženika u jedno od naših suđenja većem broju optuženih. Jedan od optuženika, protiveći se spajanju svog predmeta s predmetima druge šestorice optuženika, tvrdio je da Strategija završetka rada MKSJ-a ne bi smjela utjecati na odlučivanje Raspravnog vijeća o zahtjevu za spajanje postupaka niti bi se smjelo dopustiti da utječe na njegovo pravo na brzo suđenje.

Raspravno je vijeće odobrilo zahtjev da se predmeti spoje u jedan sudski postupak, ali ja sam smatrao potrebnim da napišem izdvojeno mišljenje u kojem jasno dajem na znanje da Strategija završetka rada nije ni na koji način utjecala na odluku koju sam donio i da bih o zahtjevu donio istu odluku i da je došao pred mene prije nego što su Vijeće sigurnosti i Međunarodni sud usvojili Strategiju završetka rada.[6] Mislim da je ovo jedan primjer kako političke i administrativne snage mogu koegzistirati uz sudsko donošenje odluka, a da na njega nemaju nikakav utjecaj.

I interni postupci Međunarodnog suda u vezi s dodjeljivanjem predmeta mogu poslužiti kako bi se pokazao koncept sudačke neovisnosti.

Prema Pravilima o postupku i dokazima Međunarodnog suda jedna od funkcija predsjednika Suda jest da koordinira rad sudskih vijeća i nadgleda rad Tajništva.[7] To je relativno izravna zadaća, ali zahtijeva mnogo organizacije u okviru Ureda predsjednika. Kad se imenuje sudsko vijeće, vrše se rutinske provjere kako bi se osiguralo da nijedan sudac u nekom predmetu nije u sukobu interesa.

Na primjer, potpuno je jasno da sudac koji je bio u sastavu Raspravnog vijeća ne može u istom predmetu biti član Žalbenog vijeća. Međutim, niti sudac koji je radio u predraspravnoj fazi postupka ne može biti član Žalbenog vijeća u istom predmetu. Na taj se način izbjegava dovođenje suca u položaj da u žalbenom postupku odlučuje o pitanjima o kojima je morao utvrđivati materijalne ili pravne činjenice tijekom ranije faze postupka.

Premda na MKSJ-u ne postoji eksplicitan kodeks profesionalnog ponašanja sudaca, moje je mišljenje da nam njegova odsutnost nije naškodila. Kao što sam maloprije spomenuo, Opća skupština pažljivo izabire suce koji će raditi na Međunarodnom sudu, te stoga ne iznenađuje da suci pokazuju visok stupanj profesionalizma u svom radu.

Međutim, u načelu bio podržao jedan međunarodni ogledni kodeks sudačkog ponašanja, koji bi svi međunarodni sudovi mogli prilagoditi svojim konkretnim potrebama. Uvijek se može dogoditi da nešto krene po zlu, i u takvim slučajevima, razborito je imati na raspolaganju objektivne i utvrđene standarde koji se mogu, ako je to potrebno, primijeniti.

[5] Rezolucija 1503.
[6] *Tužitelj protiv Popovića i dr.,* br. predmeta IT-05-88-PT, Odluka o zahtjevu za spajanje, 21. rujan 2005., Izdvojeno mišljenje suca Patricka Robinsona.
[7] Pravilo 19(A).

Takav bi kodeks pridonio i percepciji strana u postupku i javnosti da su suci spremni podvrgnuti se ne samo samo-upravljanju, već i jednom vanjskom kodeksu načela s kojima moraju uskladiti svoje ponašanje.

Želim napomenuti da nemaju svi međunarodni sudovi kodekse sudačkog ponašanja. Međunarodni kazneni sud i Izvanredna vijeća sudova Kambodže imaju takav kodeks, ali međunarodni kazneni sudovi za bivšu Jugoslaviju i Rwandu i Posebni sud za Sierra Leone nemaju. Kako raste broj pitanja kojima se bave međunarodni sudovi, vrijeme je sazrelo za jedan međunarodni ogledni kodeks sudačkog ponašanja koji svaka sudska institucija može prilagoditi. I ovaj prijedlog iznosim u nadi da će svi međunarodni sudovi usvojiti takav kodeks.

U vezi s pitanjem samo-upravljanja, na temelju Pravila o postupku i dokazima Međunarodnog suda, sudac ne može suditi u prvostupanjskom ili žalbenom postupku niti u jednom predmetu u kojem on ili ona ima osobni interes ili u vezi s kojim sudac ima ili je imao bilo kakvu vezu koja bi mogla utjecati na njegovu ili njezinu nepristranost. U takvim okolnostima, od suca/sutkinje zahtijeva se da se povuče iz predmeta, a predsjednik Suda tom predmetu mora dodijeliti drugog suca.[8] Štoviše, ovo se pravilo odnosi ne samo na slučajeve u kojima postoji stvarni sukob interesa, već i na one u kojima bi nekom objektivnom i informiranom promatraču postupka samo moglo izgledati da postoji pristranost.

Nisu rijetki slučajevi kad se ovo pravilo primjenjuje. Ja sam se povlačio iz postupaka pred Međunarodnim sudom kad sam smatrao da je to potrebno u interesu pravde. To je osnovna funkcija suca u izvršavanju njegovih ili njezinih sudbenih odgovornosti.

Ovo pravilo omogućuje i stranki u postupku da zahtijeva izuzeće nekog suca u predmetu. Na Međunarodnom sudu takvi se zahtjevi tretiraju kao vrlo ozbiljna pitanja, i suci su odobrili zahtjeve za izuzeće njihovih kolega sudaca kad je to bilo potrebno kako bi se izbjegao sukob interesa – ili čak i ono što bi samo moglo izgledati kao sukob interesa.

Na primjer, nedavno sam u predmetu nepoštivanja Suda protiv više glasnogovornice tužiteljice MKSJ-a, gđe Florence Hartmann, imenovao posebno vijeće kako bi odlučilo o zahtjevu gđe Hartmann za izuzeće dva suca koji su trebali suditi u njezinom predmetu. Suci koji su bili predmet zahtjeva za izuzeće bila su dvojica od naših najiskusnijih sudaca, koji predsjedaju dvama raspravnim vijećima. Posebno imenovano vijeće je naposljetku odlučilo da se kod ta dva suca nije radio ni o kakvoj stvarnoj pristranosti koja bi nepovoljno utjecala na njihovu objektivnost u postupku.

Međutim, s obzirom da su sudjelovali u istražnoj fazi postupka zbog nepoštivanja Suda, posebno imenovano vijeće bilo je mišljenja da bi to moglo izgledati kao pristranost i stoga je izuzelo dvojicu sudaca i zatražilo da imenujem druge suce da ih zamijene. To sam i učinio i postupak je ponovno u toku s novim sudskim vijećem. Mislim da je to izvrstan primjer zdrave i snažne samo-uprave Međunarodnog suda.

Želio sam kratko govoriti o dvostrukoj prirodi svojih dužnosti kao predsjednika MSKJ-a kako bih dodatno ilustrirao načelo sudačke neovisnosti.

Predsjednik MKSJ-a obnaša dužnost ne samo u sudačkom svojstvu kao predsjedavajući sudac Žalbenih vijeća međunarodnih sudova za višu Jugoslaviju i Rwandu, već obnaša dužnost i u administrativnom i kvazi-sudbenom svojstvu kao predsjednik MKSJ-a.

[8] Pravilo 15.

Kao sudac Žalbenih vijeća, obnašam svoje sudačke funkcije s punom sudačkom neovisnošću i sudačkom odgovornošću. Donosim odluke o pitanjima preda mnom bez ikakvog izvanjskog utjecaja trećih strana, uključujući države.

Međutim, također imam odgovornost upravljanja MKSJ-om kao institucijom. U tom smislu, vrlo slično kao i predsjednik nekog domaćeg suda – odgovoran sam za veliki dio svakodnevnog upravljanja Međunarodnim sudom, kao što je dodjeljivanje sudaca u predmete i kadrovske potrebe naše institucije. Također radim zajedno s Vijećem sigurnosti i zemljama članicama Ujedinjenih naroda. Zapravo, izravno sam odgovoran vijeću sigurnosti, političkom tijelu koje je formiralo Međunarodni sud i dalo mu njegov mandat.

Ovaj je odnos također sličan domaćoj situaciji gdje financijska sredstva za sudove dolaze od zakonodavne vlasti. Međutim, od presudne je važnosti da obnašanje tih administrativnih i diplomatskih dužnosti ni na koji način ne utječe na predsjednikovu neovisnost u njegovim sudačkim funkcijama, niti, naravno, neovisnost bilo kojeg suca.

U vezi s tim, spomenut ću odgovornost koju imam kao predsjednik Međunarodnog suda da redovno podnosim izvješća Vijeću sigurnosti i Općoj skupštini o napretku u radu Međunarodnog suda. To je donekle jedinstvena situacija. Kao što sam ranije spomenuo, u većini domaćih sustava koje poznajem, odnos između predsjednika suda i zakonodavne vlasti koja financira taj sud nije tako izravan, i postoji jedna utvrđena, čak rutinska, procedura putem koje zakonodavna vlast usvaja proračun suda svake godine.

Međutim, mora se imati na umu da Međunarodni sud, i njegov sestrinski sud za Rwandu, nisu izbjegavali hrabre nove eksperimente u području međunarodnog kaznenog prava i da uvriježeni i uspostavljeni postupci domaćih pravosuđa stoga nisu nužno prisutni.

Dovoljno je reći da je dvostruka uloga predsjednika MKSJ-a – uloga suca i uloga predsjednika – dinamična i izazovna. Predsjednik stupa po tankoj liniji, održavajući ravnotežu između svoje vlastite neovisnosti kao i neovisnosti Međunarodnog suda i odgovornosti prema političkom direktoratu.

S obzirom na temu ovog seminara i rad vas koji ste danas ovdje, dopustite mi da nakratko promijenim temu i da govorim o vladavini prava u odnosu na bivšu Jugoslaviju.

Bivša Jugoslavija je, naravno, regija u kojoj je Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda 1993. godine vidjelo prijetnju međunarodnom miru i sigurnosti. Vijeće sigurnosti smatralo je nužnim i primjerenim da uspostavi jedan kazneni sud kako bis e sudilo onima koji su odgovorni za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava kako bi se ponovo uspostavili mir i sigurnost u regiji. Osnovno sredstvo putem kojega se trebalo postići njihovo ponovno uspostavljanje bilo je ponovno uspostavljanje vladavine prava u bivšoj Jugoslaviji nakon razornih oružanih sukoba u toj zemlji u 1990-im godinama.

Bitni element Strategije završetka rada jest prosljeđivanje predmeta s Međunarodnog suda nazad u zemlje bivše Jugoslavije jer se Međunarodni sud ne može, i to nikad nije bila namjera, baviti svim teškim kršenjima međunarodnog humanitarnog prava počinjenim tijekom ratova u bivšoj Jugoslaviji u 1990-ima. Međunarodni sud je samo jedan od raznih mehanizama koji se bave izazovima u razdoblju nakon sukoba u području međunarodne kaznene pravde. Iz svih tih razloga Vijeće sigurnosti je 2003. i 2004. svoju brigu za budućnost iskoristilo kako bi proširilo misiju MKSJ-a. Pozvalo je donatorsku zajednicu da podrži uspostavljanje Vijeća za ratne zločine na Sudu Bosne i

Hercegovine. I donatori su to učinili na temelju navedene tvrdnje da je jačanje nadležnih nacionalnih sudskih sustava od presudne važnosti za vladavinu prava općenito, i za provedbu Strategije završetka rada MKSJ-a posebno.[9]

MKSJ je pozvan da sudjeluje u tom nastojanju, i mnogi konkretne mjere su inicirane i uspješno provedene u tom smislu, uključujući prosljeđivanje predmeta 13 osoba na suđenje u Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku i Srbiju. Kad se radi o Bosni, Međunarodni sud je bliski partner u uspostavljanju specijaliziranog vijeća za ratne zločine u sklopu sudskog sustava Bosne. Prosljeđivanje tih 13 predmeta nacionalnim sudovima nije samo uvelike olakšalo sposobnost Međunarodnog suda da što je ranije moguće privede sudu čelnike nižeg ranga protiv kojih je Međunarodni sud podigao optužnice, već je ojačalo i kapacitete nacionalnih sudskih sustava u bivšoj Jugoslaviji kad se radi o suđenjima za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava, i trenutačno i u nadolazećim godinama.

Naposljetku, Međunarodni sud i na druge načine neumorno radi kako bi osigurao da vladavina prava pusti korijenje u društvima bivše Jugoslavije u razdoblju nakon sukoba. Spomenut ću nekoliko primjera takvih napora:

1. Usvojili smo procedure putem kojih stranke u postupcima koji se vode u Bosni, Hrvatskoj i Srbiji mogu zatražiti povjerljive informacije iz predmeta MKSJ-a. I Međunarodni sud im dostavlja te informacije za korištenje u njihovim postupcima za ratne zločine.

2. Aktivno radimo na stvaranju partnerskih odnosa s drugim agencijama kako bi osigurali učinkovit i koristan prijenos znanja i materijala drugim institucijama. Baš kao što smo mi na Međunarodnom sudu učili od naših prethodnika u Nürnbergu i Tokiju, bitno je da i drugi imaju priliku imati koristi od našeg iskustva na MKSJ-u. To je dio neumoljivog napretka međunarodnog kaznenog prava.

    a. Jedan takav projekt odvija se u partnerskom odnosu s Međuregionalnim institutom Ujedinjenih naroda za istraživanje kriminala i pravosuđa – (UNICRI) – u prikupljanju naših stručnih iskustava i znanja u priručnik "najboljih praksi" – od istražnih postupaka do suđenja i žalbenih postupaka.

    b. Drugi projekt, koji se provodi u partnerskom odnosu s UNICRI-jem i Uredom OESS-a za demokratske institucije i ljudska prava[10] – koji je jedan od sponzora ove konferencije – odnosi se na ocjenu pravosudnih kapaciteta u bivšoj Jugoslaviji za vođenje predmeta ratnih zločina utvrđivanje načina na koje se mogu zadovoljiti potrebe tih pravosudnih institucija.

3. Ali možda najbolji način na koji Međunarodni sud može podržati i promovirati vladavinu prava u regiji jest svojim vlastitim primjerom u ispunjavanju najviših standarda međunarodnog humanitarnog prava i prava ljudskih prava u postupcima koji se na njemu vode.

[9] Rezolucije 1503 i 1534.
[10] ODIHR (Ured OESS-a za demokratske institucije i ljudska prava).

U zaključnom dijelu, želio bih se vratiti na temu s kojom započeo – neovisnost sudstva koja je od bitne važnosti za promoviranje i održavanje vladavine prava.

Opća skupština Ujedinjenih naroda usvojila je "Temeljna načela neovisnosti sudstva".[11] Tih načela je sedam. Ja danas neću ovdje govoriti o svih sedam, već bih se volio usredotočiti na dva koja govore o sljedećem:

- Prvo – Svi moraju imati pravo da im sude obični sudovi ili tribunali (sudovi posebne nadležnosti) koji koriste utvrđene pravne procedure. Tribunali koji ne koriste propisno utvrđene procedure pravnog postupka neće biti uspostavljeni da bi zamijenili sudsku nadležnost običnih sudova ili tribunala.

- Drugo – Dužnost je svake zemlje članice [Ujedinjenih naroda] da osigura odgovarajuće resurse kako bi omogućilo sudstvu da na odgovarajući način obnaša svoje funkcije.

U slobodnom društvu od bitne je važnosti da ta načela provede u praksu – i izvršna i zakonodavna i sudbena vlast – kao i informirano građanstvo. Sudovi i suci ne mogu, potpuno sami, osigurati da su prava građana zaštićena. To je posao sve te tri grane koje istovremeno rade zajedno, a katkad, suprotstavljajući se jedna drugoj.

Čak i kad sudovi ispunjavaju svoju ulogu, tj. tumačenje i primjenu zakona države, prijetnje neovisnosti sudstva mogu se pojaviti u mnogim oblicima:

1. Nepokorni predstavnik izvršne vlasti koji ne primjenjuje zakone na način kako ih tumače sudovi.

2. Uspostavljanje posebnih tribunala za područja koja su osjetljiva na politiku vlade.

3. Napadi na suce kao odmazda sucima za njihovo neovisno sudačko odlučivanje.

4. Smanjenje financijskih sredstava za sudove.

   U vezi sa zadnjom točkom, sudac Ninian Stephen, bivši sudac Visokog suda Australije kao i MKSJ-a, govorio je o sudu kao "impresivnom zaštitniku individualne slobode" ali istovremeno kao i "vrlo ranjivoj instituciji" i "krhkom bastionu". A to je stoga jer su materijalno i financijski ovisni o drugim granama vlasti. Po mišljenju suca Stephena,

   "ono što naposljetku štiti neovisnost sudstva jest konsenzus zajednice da je ta neovisnost kvaliteta vrijedna zaštite".[12]

Opaske suca Stephena – u današnjoj globalnoj financijskoj krizi – prikladnije su nego ikad.

Stoga je odgovornost ne samo sudaca, već svih nas ovdje u ovoj prostoriji danas, da se pridržavamo načela sudačke neovisnosti, o kojoj sam govorio u glavnim crtama, i da uvijek pružamo podršku neovisnosti sudstva. A to znači čak i onda kad se nužno ne slažemo s odlukama tih muškaraca i žena kojima je povjerena ova najsvetija dužnost.

---

[11] Usvojena na Sedmom kongresu Ujedinjenih naroda o prevenciji zločina i postupanju prema prestupnicima, održanom u Milanu od 26. kolovoza do 6. rujna 1985., i potvrđena rezolucijama Opće skupštine 40/32 od 29. studenog 1985. i 40/146 od 13. prosinca 1985.

[12] Sir Ninian Stephen, Sudačka neovisnost – Krhki bastion, poglavlje 49, Shimon Shetreet and Jules Deschenes (ur.), *Judicial Independence: the Contemporary Debate*, Martinus Nijhoff, 1985.

Zapravo, baš onda kad se ne slažemo s odlukom suca naša je odgovornost i najteža i najosnovnija.

Dopustite mi da citiram suca Kennedyja s Vrhovnog suda Sjedinjenih država:

> "Zakon daje obećanje – neutralnosti. Ako se obećanje prekrši, zakon onakav kakvim ga poznajemo prestaje postojati. A ostaje samo diktat tirana, ili možda svjetine."[13]

Svi mi danas ovdje moramo osigurati da se to nikada ne dogodi. Svi možemo imati ulogu u zaštiti neovisnosti sudstva, i u državama Europe i drugdje.

A zauzvrat za to povjerenje poklonjeno sucima, uvijek moraju imati na umu "Kambisovu presudu", kako ne bi doživjeli sudbinu suca Sisamnisa.

****

[13] The Honorable Anthony M. Kennedy, Address to American Bar Association Symposium, Bulwarks of the Republic: Judicial Independence and Accountability in the American System of Justice, held 4–5 December 1998, Philadelphia, Pennsylvania.